

но малих тиражів вузькофахових монографій і підручників (а науково-технічний прогрес сприяє диференціації науки і вузькій спеціалізації науковців). Як свідчить практика, не виплачується авторам винагорода і за наукові ідеї й досягнення, що об'єктивно стримує науково-технічний прогрес у країні.

Відсутність встановлених Кабінетом Міністрів України мінімальних ставок авторської винагороди робить авторів заручниками видавництва: вони повністю залежать від позицій останніх.

1. Закон України „Про авторське право та суміжні права” №3792 - 12 від 23.12.93 // Відомості Верховної Ради України. 1994. №13.

УДК 330.101.541

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕОРІЮ МУЛЬТИПЛІКАТОРА-АКСЕЛЕРАТОРА Й ІНВЕСТИЦІЇ

Л. С. Ратушняк

Питання про використання різних стимулюючих методів для виведення економіки із застою завжди було в центрі уваги економістів. Вирішальний вплив на загальний рівень виробництва справляють споживання й інвестиції. Їх всеохоплююче дослідив Кейнс, створивши теорію мультиплікатора і безпосередньо пов'язаного з нею принципу акселерації.

The use of various stimulation methods for bringing economy out of stagnation has always been in the centre of attention. Consumption and investments have a decisive influence on the general level of production. These factors have been studied by Keins who created the theory of multiplier directly connected with the principle of acceleration.

Останніми роками багато країн здійснили ринково зорієнтовані реформи. Разом з ними прийшло розуміння, що розвиток держави є багатовимірним процесом, в якому цінні, інвестиційні та інституційні реформи пов'язані в єдине ціле.

Україна входила в незалежність і трансформаційні перетворення з очікуванням, що серед інших здобутків можливим буде досягнення одужання і зростання економіки. Замість того тривалий час продовжувався значний економічний спад, і тільки в 1999 р., уперше за останнє десятиріччя, з'явилися ознаки економічної стабілізації. Цей довготривалий спад можна назвати кризою перехідного періоду. Економісти сходяться на тому, що початковий спад виробництва та погіршення життєвого рівня були майже неминучими. Однією з причин можна вважати те, що модель виробництва та інвестування в українську економіку в радянський період базувалася на порівняльних цінах, які значно відрізнялися від порівняльних цін, що панували на світових ринках. негайним результатом відкриття економіки для ринкових сил було встановлення нової структури порівняльних цін, що зробило більшість існуючих виробництв недоцільними з економічної точки зору. Розпад потужностей відбувся надзвичайно швидко, а на надходження нових інвестицій, навіть за найліпшим сценарієм, розраховувати можна було лише згодом. Позитивний вплив реформ на стан національної економіки і досі недостатній. В економіці ще не накопичено необхідного потенціалу економічного зростання.

Вирішальний вплив на загальний рівень виробництва справляють споживання й інвестиції, всеохоплююче досліджені Кейнсом. Основним завданням кейнсіанської теорії було вивести економіку зі стану застою після кризи 1929–1933 рр. шляхом використання різних стимулюючих методик. Одним з таких стимулів вважалися державні витрати на суспільні роботи. Організація суспільних робіт набула поширення, економісти зосередили свою увагу на проблемі ефекту від державного попиту. У зв'язку з тим виникла теорія мультиплікатора.

Первинним моментом у теорії мультиплікатора Кейнса є визначення ролі інвестицій у зростанні обсягу національного виробництва і зайнятості. Кейнс звертає увагу на ту обставину, що зростання інвестицій стимулює залучення у виробництво додаткових працюючих, тобто

збільшує зайнятість, а також сукупний обсяг виробництва і споживання. Важливо, що первинне збільшення зайнятості, викликане новими інвестиціями, спонукає додатковий ріст зайнятості і обсягу виробництва у зв'язку з потребою забезпечити попит додаткових робочих місць. За Кейнсом, мультиплікатор інвестицій – це відношення змін у сукупному обсязі виробництва до змін в інвестиціях. Мультиплікатор знаходиться в прямій залежності від граничної схильності до споживання і в оберненій – від граничної схильності до заощадження. Кейнс підкреслював, що збільшення витрат не веде до безмежного розширення доходу і споживання. Мультиплікаційний процес припиняється тоді, коли приріст заощаджень дорівнюватиме приросту доходу. Гранична схильність до заощадження – ось той фактор, який припиняє процес розгортання мультиплікатора.

Тісну залежність між зростанням внутрішнього валового продукту (ВВП) та обсягом інвестицій можна продемонструвати на такому прикладі. Серед світових лідерів за обсягом внутрішніх валових інвестицій – країни Південно-Східної Азії, стрімке економічне зростання яких у другій половині 90-х років стало результатом встановлення в цих країнах сприятливого інвестиційного клімату. За рахунок цього фактора вдалося швидко перебороти трансформаційний етап переходу від командно-адміністративної системи господарювання до ринкової таким країнам Східної Європи, як Польща, Чехія, Угорщина.

Здійснення інвестиційної стратегії в Україні ускладнюється тим, що співвідношення між інвестиціями та ВВП з 1990 р. погіршується: у 1997 р. обсяг ВВП порівняно з 1990 р. скоротився у 2,5 раза, а інвестицій – у 5 разів. Отже, стартові умови для необхідного нарощування обсягу інвестицій в країні є дуже несприятливими. (3, с.12).

З теорією мультиплікатора безпосередньо пов'язаний принцип акселерації. Суть його полягає в тому, що збільшення доходу, одержаного в результаті мультиплікаційного впливу первісних інвестицій, зумовлює зростання попиту на споживчі товари. Галузі, що випускають такі товари, розширюються. Це викликає збільшення попиту на товари виробничого призначення, тобто на засоби виробництва. Зміни в попиті на споживчі товари спричиняють більші зміни в попиті на товари виробничого призначення. Це пов'язано з особливостями відтворення основного капіталу. Останній потребує одночасних великих затрат, які заміщуються поступово протягом довготривалого процесу. Тому у разі потреби розширення існуючих або будівництва нових підприємств витрати на створення нового основного капіталу перевищують вартість виготовленої продукції. Зв'язок між зміною доходу (споживання) й чистими інвестиціями виражається коефіцієнтом, що називається акселератором. Акселератор дає можливість показати, що депресія виникає тому, що через скорочення темпів зростання споживаного зникає інвестоване, і в галузях, які виробляють машини й устаткування, починається скорочення, що призводить до зменшення доходів і витрат працівників на придбання споживчих товарів.

Істотним джерелом коштів для фінансування інвестицій шляхом пільгового кредитування можуть бути заощадження населення, величина яких в Україні оцінюється десятками мільярдів гривень (3, с.17). Але для цього треба здобути довіру вкладників шляхом систематичної індексації вкладів Ощадним й іншими банками і їх державного страхування.

Відомо, що чисті інвестиції – це щорічне збільшення основного капіталу, і визначаються вони як різниця між валовими інвестиціями й амортизацією. Співвідношення між валовими інвестиціями й амортизацією є індикатором стану економіки. Якщо валові інвестиції переважають амортизацію, то в економіці спостерігається піднесення, коли ж вони рівні, то маємо статичну економіку. Стагнація економіки виникає тоді, коли валові інвестиції менші за амортизацію. У такій ситуації відбуваються чисте дезінвестування, тобто продаж частки машин та устаткування на ринку використовуваного обладнання, і зростання безробіття.

За економічним змістом інвестиції (капіталовкладення) – це витрати на створення, розширення і технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу. Отже, аналіз динаміки капіталовкладень (а значить і динаміки чистих інвестицій) в Україні свідчить, що в останні роки інвестиційна активність знижується. Так, за період 1991–1998 рр. порівняно з 1990 р. обсяги капіталовкладень в економіку зменшилися на: у 1991 р. – 7,1%, 1992 р. – 41,4, 1993 р. – 47,5, 1994 р. – 59,3, 1995 р. – 70,9, 1996 р. – 77,3, 1997 р. – 79,3, 1998 р. – 79,2 %. Особливо різкий спад інвестицій відбувся у невиробничій сфері. Навіть у 1998 р. тут обсяг капіталовкладень зменшився ще на 8,6 % проти 1997 р. (2, с.5).

Теорія мультиплікатора-акселератора необхідна для обґрунтування державного регулювання збільшення споживчого попиту, який мультиплікує новий попит на товари і послуги, що врешті-решт зумовлює зростання національного доходу.

Важливу роль в стабілізації соціально-економічного розвитку нашої держави могли б відіграти іноземні інвестиційні ресурси. На користь України, як привабливої країни для інвестиційних цілей, свідчать такі фактори: великий ринок населення і високий рівень його освіти, сприятлива структура кваліфікації робочої сили, передусім інженерно-технічного складу, центральне положення в Європі, низький рівень заробітної плати, наявність інфраструктури.

Моделі мультиплікатора й акселератора мають практичне значення за умови розрахунку їх на основі достовірної статистичної бази. Щоб спрацював принцип мультиплікатора-акселератора, необхідно, використовуючи науково обґрунтовану податкову, кредитно-грошову і структурну політику, збільшити сукупний попит.

1. Безчасний Л., Онишко С. Тенденції на світовому ринку капіталів та їх вплив на інвестиційну діяльність в Україні // Економіка України. 2001. №3. 2. Лукінов І. Інвестиційна політика в стабільному економічному розвитку // Економіка України. 1999. №10. 3. Чумаченко М. Напрями інвестиційної політики в промисловості // Економіка України. 1999. №11.

УДК 338.409.11

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ТРАКТУВАННЯ ЗМІСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

І.О.Підцерковна

Аналізуються різні трактування поняття „інформація”. Визначаються особливості комерційної інформації, розглядаються її основні ознаки та характеристики.

Different interpretations of notion „information” were pointed and analyzed. Special features of commercial information were determined. Main features and characteristics of commercial information were considered.

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин одним із важливих продуктів і видів товарів на ринку є інформація. Вона охоплює всі сфери людської діяльності. Інтеграція інформаційного простору у світове господарство сприяла виникненню нової ери у розвитку людства – ери інформації.

Засновниками наукового підходу до поняття „інформація” були англійський нейрофізіолог У. Ешбі і французький фізик Б. Бріллюен. Використовуючи поняття ентропії, тобто невизначеності системи, вони розглядали передачу інформації деякій системі як засіб підтримки необхідного стану цієї системи, що веде до зменшення її невизначеності, тобто ентропії.

„Словник української мови” тлумачить дане поняття таким чином: „Інформація – відомості про які-небудь події, чиясь діяльність і таке інше; повідомлення про щось”. „Малый толковый словарь русского языка” дещо доповнює визначення: „Це відомості про оточуючий світ і процеси, що в ньому відбуваються, які сприймаються і передаються людиною або спеціальними пристроями”. За „Словником іншомовних слів”, „інформація (від лат. informatio – роз’яснення) – це повідомлення про щось або це відомості про навколишній світ, процеси, які в ньому відбуваються, про події, ситуації, що їх сприймає людина і живі організми, машини та інші системи”. У відповідності із Законом України „Про інформацію” під інформацією розуміються „документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі”. Таким чином, інформація – це відомості, які стосуються будь-яких процесів та явищ, що відбуваються будь-де.

Інформація, що використовується у виробничо-господарській діяльності підприємств, дістала назву управлінської або економічної. Так, наприклад, В.Л.Бройдо дає таке визначення